

نگاهی به مهم ترین کتاب‌های منتشر شده حول اندیشه انقلاب اسلامی

انقلاب عالم گیر

از جمله پدیده‌های شگفت‌انگیز در نیم قرن اخیر وقوع انقلاب اسلامی ایران است؛ انقلابی که با بهره‌گیری از آموزه‌های اصیل اسلامی، فصل جدیدی از هویت فرهنگی و تاریخی این سرزمین را رقم زد و با ارائه شعار استقلال – آزادی – جمهوری اسلامی،

منتج به شکل‌گیری مدل جدیدی از حکومت اسلامی به رهبری امام خمینی (ره) شد. با توجه به عظمت و جایگاه انقلاب اسلامی ایران در مناسبات جهانی، شناسایی ماهیت انقلاب، علل وقوع، الزامات حفظ، تداوم و تعالی آن امری بدیهی است. از میان متفکران

داخلی تلاش‌های زیادی انجام شده تا به فهم این پدیده عظیم کمک کند. در گزارش پیش رو برخی کتاب‌ها که در حوزه اندیشه انقلاب اسلامی و ماهیت آن منتشر شده را مورد بازخوانی قرار داده‌ایم.

انقلاب اسلامی و وضع کنونی عالم

یاید، تفکری است که از انقلاب نشأت می‌گیرد. دوری در یادداشت چاپ دوم نوشته است: من انقلاب را آغاز عصر دیگری در تاریخ دیدم و این آغاز نمی‌تواند صرفاً سیاسی باشد، بلکه ظهور تفکر جدید و بشر دیگر است. پیداست که انقلاب در پیداترین و همگانی‌ترین صورتش سیاسی است اما این صورت سیاسی نمی‌تواند مسیوق به تفکر نو نباشد. وی همچنین اعتقاد دارد: انقلاب برای گوشه‌نشینان رهش در جهان قدرت تکنولوژیک، به راه‌آموزی تفکر نیاز دارد. بی‌جهت نبود که عنوان بعضی مطالب این دفتر در ابتدا انقلاب اسلامی و تجدید عهد دینی بود. دوری یادآور شده است: من نمی‌خواستم این مقالات باز دیگر چاپ شود، یک کلمه آن را حتی سهوهای لفظی و اغلاط چاپی را تغییر ندهم. این مقالات حاصل فکر و ذکر و زندگی من در سال‌های اول انقلاب بوده است. اگر بخواهم تغییری در متن بدهم، باید همه را دوباره بنویسم. فصل‌های هشتم تا دوازدهم عبارتند از: روشنفکری و روشنفکران، عقل سیاسی، رهبری در مشروطیت انقلاب اسلامی، فلسفه و انقلاب، انقلاب اسلامی و برخی مسائل جهانی، امپریالیسم، انقلاب اسلامی، انقلاب ایران و انقلاب اسلامی.

یکی از کتاب‌های حوزه انقلاب اسلامی کتاب «انقلاب اسلامی و وضع کنونی عالم» از دکتر رضا داوری‌اردکانی است. این کتاب که مشتمل بر سلسله‌یادداشت‌های مختلف است، ابتدا سال ۶۱ به زور طبع آراسته شد و سپس سال ۸۷ به چاپ دوم رسید. با این وجود در چاپ دوم به صلاح‌دید نویسنده، نوشته‌های کتاب، حتی اشتباهات سهوی و تحت‌اللفظی‌اش، تغییر نکرد. دکتر دوری در این اثر تلاش کرده به بررسی پدیدارشناسانه انقلاب اسلامی بپردازد و یکی از نکات کلیدی این کتاب تأکید بر این است که انقلاب نباید تنها به عرصه سیاست محدود شود، او بر اهمیت انقلاب در حوزه تفکر و ایجاد اندیشه نو تأکید دارد. به باور او، انقلاب حقیقی، انقلابی است که انسان را به فطرت اصلی‌اش بازمی‌گرداند و از این رو، گسترش انقلاب را وابسته به قوه قهریه نمی‌داند، بلکه آنچه باید گسترش

انقلاب اسلامی ایران و افتتاح تاریخ

ناظر به ماهیت و هویت این جنبش‌هاست و می‌رسد آیا آنها جنبش‌های اسلامی هستند یا چنانکه فرضیات فرقیب‌ادعایی کنند، ماهیت دموکراتیک از نوع سکولار یا تجدیدی دارند؟ سوال دیگر دقیقاً به فرضیه پایمالی این بررسی بازمی‌گردد. چنانچه بانگهی تاریخی می‌رسد آیا جنبش‌های کنونی منطقه در پیوند با انقلاب اسلامی ایران قرار دارند و نتیجه موج حاصل از آن در جهان بویژه جهان اسلام است؟» کچویان در این کتاب «قطع پیوند نهضت‌های منطقه با اسلام و انقلاب اسلامی» را مترادف با «مصادره هویت و تاریخ» می‌داند؛ تاریخی که دیگر نمی‌توان در آن سهمی برای انقلاب اسلامی در نظر نگرفت. وی خواننده و تمام کسانی را که کوچک‌ترین امکان نقش‌آفرینی در این منازعه دارند، مختار به انتخاب ۲ گزینه می‌داند: ۱- دل سپردن به هویت تجدیدی این جنبش‌ها و گرفتار شدن مجدد در هویت تجدیدی تاریخ که پیش از این در کشورهای منطقه سابقه داشته است؛ ۲- تادن به شرایط انقلابی اسلام و قبول تمام الزامات آن با انقلاب اسلامی، وارد تاریخ بشری شده است.

پیش از این، انقلاب‌ها مبتنی بر تجدد شکل می‌گرفتند یا در تعارض با تجدد نبودند، بلکه صرفاً قیام توده‌های دهقانی یا کارگری علیه صاحبان قدرت و مالکیت محسوب می‌شدند اما در انقلاب اسلامی، ایدئولوژی، رهبری، شعارها و مردم در جهت موافق با اسلام شیعی قرار داشتند. یکی از اندیشمندیانی که در ساحت انقلاب اسلامی اندیشه‌ورزی کرده است، حسین کچویان است. بر اساس نظر کچویان، انقلاب ایران مباحث دینی و فرهنگی دارد و از همین رو نیز توانست به فتح تاریخ مبادرت کند و به این دلیل نیز در شمار انقلاب‌های کبیر قرار می‌گیرد، چرا که انقلاب‌های کبیر به دلیل ذات تمدنی خود، توان اثرپذیری بر انقلاب‌های پس از خود را دارند و روش و مطالبات جنبش‌ها را تغییر می‌دهند.

دکتر کچویان در کتاب «انقلاب اسلامی ایران و افتتاح تاریخ» سعی کرده با نگاهی جامعه‌شناختی و با تذکر به اقتضائات و امکان‌های تاریخی، انقلاب‌های اخیر منطقه و مهم‌تر از آن پیوند آنها با انقلاب اسلامی را مورد کنکاش قرار دهد. وی می‌نویسد: «در این بررسی، ما با ۲ سوال محوری سروکار داریم. سوال اول

انقلاب ۵۷ و انکشاف فلسفه تاریخ ایران

تاریخ مدرنیته غربی را نشان می‌دهد. این کتاب برای شناخت ایران در پر تو انقلاب تلاش می‌کند. چارچوب مفهومی این کتاب بر پایه مباحث اگزیستانسیالیستی نوشته شده است. طاهایی در این کتاب از اگزیستانسیالیسم اجابلی استفاده کرده و همین موضوع به نوآوری در این اثر کمک کرده است. طاهایی در این کتاب نشان می‌دهد در جریان انقلاب ۵۷، جامعه به تنهایی به خیابان‌ها نمی‌آید، بلکه تاریخ به خیابان می‌آید، به این ترتیب کل تاریخ در انقلاب جریان دارد. طاهایی در این کتاب می‌خواهد در موقعیتی نسبت به انقلاب ایران قرار بگیرد که هگل نسبت به انقلاب فرانسه ایستاده بود. موقعیت مورد نظر نویسنده این است که ادامه این پروژه به شناخت جهان از موضع امکان‌هایی که انقلاب فراهم می‌کند، منجر می‌شود. اما در این پروژه، موضع انتقادی نسبت به ناکامی‌های انسان انقلابی در طلب امر مطلق وجود ندارد. این موضوع باعث می‌شود این کتاب و پروژه از حوزه عمومی فاصله بگیرد و به فضای نخبگانی حرکت کند و به این ترتیب با حوزه عمومی انسان انقلابی نتواند ارتباط لازم را برقرار کند. به خاطر این فاصله، کتاب پیش رو مقداری جنبه نخبگانی می‌یابد و جنبه انتقادی و اجتماعی خود را از دست می‌دهد.

کتاب «انقلاب ۵۷ و انکشاف فلسفه تاریخ ایران» نوشته سیدجواد طاهایی توسط انتشارات سوره مهر منتشر شده است. این کتاب کوشیده با رفت و برگشتی میان ساحت اندیشه و تاریخ، انقلاب اسلامی را به مثابه تجسم و تحلل آنچه فلسفه تاریخ ایران با محوریت «امر مطلق» می‌نامد، مورد شناسایی قرار دهد. در این مسیر نویسنده ضمن راهجویی از مسیری‌های پیموده برخی متفکران معاصر ایرانی، به گفت‌وگویی انتقادی با آنان وارد شده و بنیاد طرح خود را نسبت با کاستی‌های موجود در آن اندیشه‌ها می‌افکند. طاهایی در عین بهره‌گیری از امکانات موجود در شاخه‌ای از فلسفه معاصر غرب (یعنی سنت فلسفه قاره‌ای بویژه اندیشه مارتین هایدگر)، راه خود را به روشنی از کلان‌روایت تاریخی تجدد جدا می‌کند؛ از نظر او فلسفه تاریخ ایران برآمده از سنت، تاریخ و مظاهر خاص روح ایرانی است که مشخصاً مسیری متفاوت از تقدیر

انقلاب اسلامی و مبانی بازتولید آن

افروغ با نگاهی صدرایی به جامعه و سیاست می‌نگریست و آن را به حدی در فهم انقلاب اسلامی جدی می‌انگاشت که ضرورت هویت سیاسی انقلاب اسلامی یعنی جمهوری اسلامی را بی‌نیاز از اثبات کلامی یا فقهی می‌دید. افروغ مباحثی مانند مشروعیت مردم‌سالاری دینی را با نگاه صدرایی امام خمینی به عنوان رهبر و نظریه‌پرداز انقلاب اسلامی ایران، در چارچوب یک فلسفه سیاسی – اجتماعی متفاوت از فلسفه‌های سیاسی – اجتماعی مدرن صورت‌بندی کرده است. از دیدگاه نویسنده کتاب، اصول و مبانی نظری این فلسفه سیاسی جدید، در عمق قانون اساسی نظام جمهوری اسلامی و در محتوا و کالبد آن، بخوبی نمایان شده است. او معتقد بود مشروعیت حکومت، به نحو مطلق، به آن و نصب الهی بازمی‌گردد و اساساً بشر دخالتی در تعیین مشروعیت برای حکومت ندارد، همان‌گونه که حکومت حق و مشروع از آن حضرات ائمه معصومین علیهم‌السلام است. هر چند در واقعیت اجتماعی صاحب قدرت سیاسی سیستمی و بسط‌یافته نباشند اما اقبال مردم به حکومت مشروع، در تحقق اجتماعی و سیاسی حکومت، مدخلیت دارد، نه اینکه جزء سازنده مشروعیت تلقی شود. نکته دیگر در ضرورت آسیب‌شناسی انقلاب اسلامی و نقد جمهوری اسلامی است. دکتر عماد افروغ در این کتاب، اهمیت و لزوم فوری آسیب‌شناسی انقلاب اسلامی را به عنوان بخشی از رویکرد انتقادی و خلاقانه ارزیابی می‌کند که تاکنون یا در مطالعات اجتماعی درباره انقلاب، مورد غفلت واقع شده یا به صورت صحیح به آن پرداخته نشده است.

کتاب «انقلاب اسلامی و مبانی بازتولید آن» مجموعه گفتارهایی از مرحوم عماد افروغ است که در قالب یک کتاب به زور طبع آراسته شده است. نویسنده هدف خود از این کتاب را اینگونه بیان کرده است: امید که ارائه این مباحث، ضمن ارتقای آگاهی به عنوان زمینه‌ساز اصلاح جامعه از برخی پندارهای ناصواب، بتواند با طرح چالش‌های عمده، سرخ‌چاهی برای مطالعات و تحقیقات بعدی خود و دیگران به دست دهد. در بخشی از معرفی کتاب هم آمده است: درست است که جمهوری اسلامی بر پایه مخالفت مبنایی با جدایی دین و اخلاق از سیاست یا به عبارتی سکولاریسم شکل گرفته و منادی پیوند دین و اخلاق با سیاست است اما خطری که نظام برخاسته از آرمان‌های دینی‌های مستعد فرهنگی و تاریخی را تهدید می‌کند، سیاسی شدن دین و اخلاق، ابزار گرایی دین یا به عبارتی ماکیاولیسم مذهبی است. در این کتاب با محوریت جایگاه حضرت امام(ره) به عنوان نظریه‌پرداز اصلی انقلاب اسلامی و با واکاوی مبانی نظری و فلسفی عرفانی ایشان، تلاش شده زمینه لازم برای یکی از ضروری‌ترین و در عین حال مغفول‌ترین نیازها و چالش‌های فکری ما، یعنی فهم و تبیین فلسفی انقلاب اسلامی و درک دلالت‌ها و پیام‌های متنوع و تودر توی حکمی، معنوی، سیاسی و اجتماعی آن فراهم شود.

حدیث پیمانه

مردم ایران شدند. پارسایان همچنین به لایه‌های عمیق‌تر انقلاب اسلامی پرداخته و سعی دارد ارتباط میان این انقلاب و تاریخ فرهنگی و دینی ایران را کشف کند. او نشان می‌دهد چگونه آرمان‌های اسلامی و مطالبات اجتماعی در نظام فکری مردم ایران همگرا و به پیدایش یک انقلاب منحصربفرد منجر شده است. کتاب «حدیث پیمانه» به عنوان اثری مهم در فهم انقلاب اسلامی ایران، تلاش دارد جریان‌ات مختلف و نیروهای اجتماعی مؤثر در این تحول تاریخی را به تصویر بکشد. نویسنده با تحلیل دقیق ۳ نیروی اصلی یعنی نیروهای مذهبی، استبداد و روشنفکری به بررسی دینامیک‌های اجتماعی و سیاسی منجر به وقوع انقلاب می‌پردازد. مقام معظم رهبری در دیدار با مؤلف کتاب «حدیث پیمانه» فرموده‌اند: مدت‌ها پیش به دوستان فیلسوف‌فان در قم، از کمبودی گله می‌کردم و می‌گفتم: «فرق فلسفه ما با فلسفه غرب (از زمان ارسطو و افلاطون تاکنون) این است که فلسفه غرب، همیشه یک دنباله و ادامه اجتماعی و سیاسی و مردمی داشته است اما فلسفه ما ادامه اجتماعی و سیاسی نداشت و حد اکثرش به ادامه تربیت فردی رسیده است؛ اینکه فلسفه ما بگوید شکل حکومت چگونه باید باشد، حقوق مردم چیست، ارتباطات آنها با یکدیگر چگونه است، چنین ادامه‌ای ندارد. در حالی که همه این مبانی می‌تواند مبنای فلسفه اجتماعی و سیاسی قرار بگیرد. وقتی من ترتیب و فصل‌بندی کتاب را نگاه کردم، دیدم این کار شده است. از مبانی فکری و فلسفی شروع شده و به جمهوری اسلامی و مسائل آن رسیده است. این چیز بارزنی است.»

کتاب «حدیث پیمانه» تألیف حمید پارسایان، به تحلیل عمیق پدیده انقلاب اسلامی ایران می‌پردازد و سعی دارد جنبه‌های مختلف این تحول تاریخی را بررسی کند. پارسایان بر این باور است انقلاب اسلامی ایران تنها یک واقعه اجتماعی نیست، بلکه باید به عنوان پدیده‌ای خاص در تاریخ و فرهنگ مورد مطالعه قرار گیرد. این انقلاب به عنوان یکی از مهم‌ترین تحولات تاریخ معاصر ایران، ویژگی‌های منحصربفردی دارد که آن را از دیگر انقلاب‌ها متمایز می‌کند. نویسنده بر اهمیت مطالعه عمیق‌تر این پدیده تأکید کرده و می‌گوید درک ناشی از این مطالعه می‌تواند به فهم بهتر تحولات اجتماعی و سیاسی ایران کمک کند. پارسایان با تکیه بر مبانی اسلامی و میراث فکری غنی دین، در پی ارائه نظری جامع برای تحلیل جامعه‌شناختی انقلاب اسلامی است. او معتقد است برای درک عمیق‌تر انقلاب‌های اجتماعی، باید عوامل و نیروهای مؤثر را شناسایی و بررسی کرد. کتاب «حدیث پیمانه» به تبیین نیروها و عواملی می‌پردازد که در شکل‌گیری و پیروزی انقلاب اسلامی نقش داشته‌اند. این عوامل شامل جنبه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، دینی و فرهنگی است که به نوعی زمینه‌ساز حرکت انقلابی

انقلاب اسلامی، برون‌رفت از عالم غربی

نزدیک است. چون کوششی است برای اینکه سیاست، یک بعد معنوی پیدا کند.» توجه به تفاوت ذاتی ۲ رویکرد متفاوت نسبت به زندگی در این دوران، رمز کلیدی این کتاب است. کتاب در پی عبور از نوعی زندگی که آرمان‌های خود را در فرهنگ مدرنیته دنبال می‌کند و رویکرد به نوع دیگری زندگی است که می‌خواهد از طریق انقلاب اسلامی، از غرب و فرهنگ مدرنیته عبور کرده و زندگی مردمی را به آسمان متصل کند. نویسنده بر این باور است زبان فرهنگ مدرنیته که ما نیز با تأسیس نخستین دبستان، قبل از انقلاب مشروطه با آن آشنا شدیم و بعد به وسیله آن فکر کردیم، زبانی نیست که بتواند جایگاه انقلاب اسلامی را تبیین کند و به همین جهت مؤلف سعی فراوانی کرده تا ماورای گفتمانی که تحت تأثیر فرهنگ غرب است، ذات انقلاب اسلامی را بنمایاند. تا حقیقتاً با چهره واقعی انقلاب اسلامی روبه‌رو شویم. همین امر موجب شده در بعضی موارد خواننده واژه‌ها را ناآشنا بیابد یا افقی که به میان می‌آید افقی نیست که خواننده عادت کرده باشد از آن افق بنگرد. طاهرزاده با توجه به این قاعده که «با آغاز عهد تازه، تأثیر آنچه به گذشته تعلق دارد، کم می‌شود»، روشن می‌کند چگونه با حضور انقلاب اسلامی در عالم، عهد الهی از یاد رفته بشر به او برمی‌گردد و در آن راستا فرهنگ غربی در عالم به سرعت فروکاسته می‌شود و به این دلیل باید به آینده انقلاب اسلامی امیدوار بود.

کتاب «انقلاب اسلامی، برون‌رفت از عالم غربی» مجموعه مباحث استاد اصغر طاهرزاده در رابطه با «جایگاه تاریخی انقلاب اسلامی» و نقش آن در حال و آینده جهان است. نویسنده با اعتقاد به کهنه بودن دنیای مدرن، بر این باور است مدرنیته دیگر جایی در عالم ندارد. طاهرزاده به انقلاب اسلامی به عنوان روح معنوی این عصر که هرگز کهنه نمی‌شود، نظر دارد و خواننده را متوجه این امر مهم می‌کند که در عصر گسترش عالم غربی که سعی دارد سایر ملل را بی‌عالم و بی‌تاریخ کند، انقلابی متولد شده که در جوهر و ماهیت خود، تحولی است بیرون از حوزه فکر و تمدن غربی و بر همین اساس تذکر می‌دهد آن انقلاب را با عینک غربی ننگریم که هرگز به حقیقت آن آگاهی نمی‌یابیم، زیرا به گفته میشل فوکو «وقتی ایرانیان از حکومت اسلامی حرف می‌زنند، وقتی جلوی گلوله در خیابان‌ها، آن را فریاد می‌زنند. و با این کار شاید خطر یک حمام خون را به جان می‌خرند. به نظر من به واقعیتی می‌اندیشند که به ایشان بسیار

مقدمه‌ای بر انقلاب اسلامی

کتاب «مقدمه‌ای بر انقلاب اسلامی» از جمله آثار آمریکا و انگلستان بود و نه سیاست‌هایی که به اجرا می‌گذاشت دیکته شده از سوی لندن و واشنگتن بود. اگرچه بدینشیر آن برای ما سخت است. او اتفاقاً از یک درجه‌ای از استقلال برخوردار بود. و نه با اسلام دشمنی خاصی داشت و نه به دنبال از بین بردن اسلام در ایران بود. مهم‌تر از همه اینجا رابطه او با غربی‌ها و مشخصاً با آمریکا است. کتاب نشان می‌دهد نه این نظر که آمریکا‌هایی در دوران انقلاب و تا آخر از شاه سابق پشتیبانی می‌کردند، درست است و نه عکس آن که از جانب طرفداران رژیم پهلوی و مخالفان انقلاب ترویج می‌شود. زیباکلام در این کتاب بدون تردید بسیاری از باورهای جاافتاده درباره رژیم شاه سابق و چگونگی تکون انقلاب اسلامی را به زیر سوال برده است. یکی از نقدهای جدی وارد شده به این کتاب، نفي حمایت ایالات متحده از رژیم شاه است. این در حالی است که آمریکا‌هایی خود با صراحت و وضوح تمام، حمایت قاطع از شاه و رژیم پهلوی را تا انتها مورد تأکید قرار می‌دهند.

کتاب «مقدمه‌ای بر انقلاب اسلامی» از جمله آثار صادق زیباکلام است. وی در این کتاب ضمن بررسی برخی آثار فارسی و غیرفارسی که درباره انقلاب اسلامی ایران چاپ و منتشر شده، از ۲ جنبه به آنها ایراد گرفته است: نخست اینکه او آثار فارسی را به نحو حیرت‌انگیزی اندک دانسته و دوم اینکه قالب همه آنها را یک‌سویه، کلیشه‌ای و تکراری ارزیابی کرده است. نویسنده در مقدمه چاپ نخست کتاب، درباره علل وقوع انقلاب اسلامی می‌نویسد: انقلاب اسلامی، واکنشی در قبال فقدان توسعه و ایجاد اصلاحات در ساختار سیاسی ایران از اواخر قرن نوزدهم به این طرف بود. در این کتاب به نقش مردم در انقلاب اسلامی ایران اشاره‌ای نشده است.

آینده انقلاب اسلامی ایران

شهید مطهری می‌گوید نهضت ایران یک نهضت عدالت‌خواهانه و آزادی‌خواهانه بود اما مهم این است که آزادی و عدالت را در پر تو اسلام جست‌وجو کرد. شهید مطهری بر این نکته تأکید می‌کند که انقلاب ما یک همکاری دوطرفه میان مردم و حکومت است و اکنون یک نظام سیاسی تشکیل شده و اگر بخواهد تداوم یابد باید این همکاری و تعامل متقابل میان مردم و حکومت وجود داشته باشد، لذا هر اقدامی که مردم را از نظام دور می‌کند و باعث می‌شود مردم احساس کنند دغدغه‌های نظام، دغدغه‌های آنها نیست، باعث آشننگی وضعیت می‌شود. شهید مطهری درباره چیستی اهداف انقلاب، این امر را ناظر به خطبه ۲۷ نهج‌البلاغه بیان می‌کند که اهداف انقلاب بازگشت به اسلام راستین و برجستگی اصلاح و عمران و آبادانی در شهرها و در امنیت قرار گرفتن ستم‌دیدگان و برپایی حدود و قوانین الهی است. ۲ نکته درباره این کتاب حائز اهمیت است: یک، گویی مطالب در این کتاب تکرار شده‌اند که این تکرار برای خواننده ملال‌آور است. دوم اینکه تاریخ انقضای برخی مباحث مطرح شده در کتاب به سر رسیده و گری از مشکلات امروزین ما باز نمی‌کند، لذا باید در آثار جدید، بر اساس مبانی فکری و نظری استاد مطهری به نیازها و پرسش‌های اکنون انقلاب اسلامی پاسخ گفت و این امر تلاش اندیشمندان و فعالان این عرصه را می‌طلبد.

کتاب «آینده انقلاب اسلامی ایران» مجموعه‌ای از سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های شهید مطهری است که عمده آن در زمان پیروزی انقلاب انجام شده است. وقتی که شهید مطهری انقلاب را تعریف می‌کند، یک نکته را در ذهن خود دارد و آن این است که صرف زمینه‌های سیاسی و اجتماعی برای یک انقلاب کافی نیست و آنچه مهم است، وجود روح انقلابی و خودباوری است. شهید مطهری باور دارد انقلاب اسلامی ایران و به طور خاص رهبری آن به مردم ما یک احساس خودباوری و دوری از خودباختگی داد و این احساس خودباوری روح انقلابی است و این روح انقلابی در انسان حالتی ایجاد می‌کند که بتواند تغییر و تحول ایجاد کند و به سوی مطلوبیت‌های جدید قدم بردارد، لذا این احساس شخصیت و دوری از خودباختگی و رسیدن به روحیه خودباوری، روح انقلاب ایران است که در سال ۵۷ در جان و ضمیر مردم ایران عمیده شد.